

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Α' (16^{ον})

'Αθήναι, Σάββατον 9 Μαρτίου 1919

ΑΡΙΘ. 13 (622)

ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Πολίτης στὴν πολὺκροτη συνέντευξή του, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα «'Αθήναι» κί ὅπου ἐδήλωσεν, ὅτι πιτεῖ στὴν Καθαρεύουσα, ἐμίλησε καὶ γιὰ τὴ σημερινὴ ποίηση. Ἐλεν ὅτι σήμερα οἱ ποιητὲς δὲ διαβάζονται ἀπὸ τὸν πολὺ κόσμον, ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι ἀνοίξανε μεγάλο χαντάκι ποὺ τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινόν. Ἐγίναν ἀπληροίαστοι. Ἡ περασμένη γενεὰ ἐδιάβαζε τοὺς ποιητὲς κ' ἡ δόξα τοῦ Α. Παράσχου, τοῦ Βασιλειάδη, τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Παπαρηγόπουλου ἦτανε μεγάλη.

— Τὰ ποιήματά των — εἶπεν ὁ κ. Πολίτης — μᾶς συνεχίζουν. Ἐγνωρίζαμεν τὰ καλλίτερα ἔργα των ἀπὸ μνήμης. Ἀπῆχον τὰ αἰσθήματά μας καὶ τοὺς πόθους μας. Ἦσαν ποιητὰ ἐκεῖνοι. Ἐνῶ οἱ σημερινοί...

Σωστὰ ὅσα λέει ὁ κ. Πολίτης. Ἔτσι εἶναι. Τὰ ποιήματα τοῦ Παράσχου καὶ τῶν ἄλλων ἀπηχοῦσαν τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς τους καὶ τοὺς πόθους τους. Μὲ μιὰ μόνο παρατήρηση: ὅτι μόλις πέθαναν οἱ ποιητὲς αὐτὲς πέθαναν καὶ τὰ ποιήματά τους κ' ἔσθυσαν ὅλα τ' ἀπηχήματα. Ποιὸς διαβάξει σήμερα Παράσχο, ποιὸς Βασιλειάδη, ποιὸς Ραγκαβῆ; Καλὰ - καλὰ πόσοι ἀπὸ ὄσους διαβάζουν τοὺς ξέρουν; Κί' ἄν φανερώναται κάπου - κάπου κάποιος ξεχωριστὸς σεβασμὸς γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παπαρηγόπουλου καὶ τοῦ δίνεται ἡ ἀξία ποὺ τοῦ πρέπει, τοῦτο γίνεται ὄχι ἀπὸ τὰ ποιήματα ποὺ ἀπηχοῦσαν τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους τῆς γενεᾶς τῆς ἐποχῆς του, ἀλλ' ἀπὸ τὰ ποιήματα, ποὺ ἀπηχοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα αἰσθήματα, πόθους καὶ στοχασμοὺς γενικώτερα ἀνθρώπινων. Ἀπὸ τὰ ποιήματα, ὅπως «Οἱ Ποιητὰι», «Ὁ Φανὸς τοῦ Κοιμητηρίου Ἀθηνῶν» καὶ μερικά ἄλλα. Τὸ Ραγκαβῆ τότε θυμόμαστε μόνον ἅμα ἀκοῦμε τὸ «Μαῦρ' εἶναι ἡ νύχτα στὰ βουνά», δηλαδὴ ἓνα ποίημα περισσότερο ἱστορικὸ καὶ καθόλου συνταιριασμένον μὲ αἰσθήματα τῆς γενεᾶς τοῦ κ. Πολίτη.

Μὰ τάχα εἶναι κί' ὀλότελα σωστὸ τὸ ὅτι ἡ ποίηση τῶν ποιητῶν αὐτῶν ἀπηχοῦσε τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς τους; Τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἀμφίβολο. Ὁ ψευτορωμαντισμὸς ἢ ὁ ἀκράτητος ρωμαντισμὸς, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ποίηση ἐκείνη, δὲν ἀπηχοῦσε τίποτε ἀπὸ τὰ αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο, ἐπειδὴ ἡ τέτοια ποίηση ἦταν ἀπόλυτη μίμηση ξένων αἰσθημάτων πόθων καὶ στοχασμῶν.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μακρολογήσω ἐπάνω στὸ ζήτημα τοῦτο. Ὅποιος καὶ λίγο μόνον ἐμελέτησε τὰ ἱστορικὰ τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς φιλολογίας θὰ εἶδε ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ ποίηση ἐκείνη ἦταν ψεύτικη. Καὶ γιὰ τοῦτο ἡ πνευματικὴ νὰ ποῦμε μεταρρύθμιση, ποὺ φανερώθηκεν ἀπὸ τὰ 1880 κ' ὕστερα εἶχε γιὰ κυριώ-

τερο, ἂν μὴ καὶ γιὰ μόνον, σκοπὸ τῆς νὰ διώξη τὴν ψευτιὰν αὐτή. Ἐγίνε τότε μιὰ ἀλλαγὴ ὄχι μόνον φιλολογικὴ, ἀλλὰ βαθύτερα κοινωνικὴ, ποὺ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεφεύγη ἡ ἀξία τῆς γιὰ νὰ μπορούμε νὰ κρίνομε καὶ σωστότερα τὴ σημερινὴ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀκόμη ζωὴ μας. Οἱ ποιητὲς τῆς ἐποχῆς τῆς δόξας τοῦ Παράσχου καὶ τοῦ Βασιλειάδη σ' ἓνα μόνον σημεῖο βρισκόντανε σὲ συμφωνία μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς ἐδιάβαζαν. Ὅτι κ' οἱ δύο αἰσθηματολογοῦσαν κ' ἐμελοδραμάτιζαν ὑπερβολικά. Ἐἴπα «οἱ ἀνθρωποὶ ποὺ τοὺς ἐδιάβαζαν» ἐπειδὴ ὁ πολὺς λαὸς, τὸ ἔθνος δὲν ἤξερε νὰ τοὺς διαβάξη, μήτε μπορούσε νὰ τοὺς δεχθῆ γιὰ πνευματικούς του ἀντιπροσώπους, ἐφοῦ δὲν ἔλεγον ὅτι αἰσθανόταν αὐτό. Ἄλλοίμονο, ἂν ἔκλειεν ὄλος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κ' ἦταν φθισικὸς δπως ἐκεῖνοι. Δὲ θὰ τοῦ ἦτανε βολετὸ νὰ προχωρήσῃ στὴ ζωὴ, ὅπως ἐπροχώρησε. Οἱ μορφωμένοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοὺς ἐδιάβαζαν καὶ τοὺς ἔνοιωθαν. Τὸ παραδεχόμαστε ἀσυστήτητα ἐμεῖς οἱ σημερινοί. Μὰ ὄχι καὶ γιὰ τιμὴ τῶν τότε μορφωμένων, ἐπειδὴ αὐτοὶ μὲ τὴν αἰσθηματικὴ ψευτιὰ τους, μὲ τοὺς μελοδραματικούς πόθους τους καὶ μὲ τὴν ἐνέργειά τους σ' ὅλα τὰ φανερώματα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μᾶς ἀφίσανε τὴν πικρὴ κληρονομία καὶ τὴ σκληρὴ μοῖρα νὰ παλέψουμε, ν' ἀγωνιστοῦμε, νὰ μαρτυρήσουμε γιὰ ν' ἀποδιώξουμε τὰ μαῦρα σύννεφα, ποὺ εἶχανε μαζέψει γύρω στὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας. Περιττὸ νὰ φιλολογήσουμε τὰ καθέκαστα καὶ τοῦ σημείου τούτου. Τὰ ξέρουμε ὅλοι τόσο καλά!

Δὲν κατηγοροῦμε κανένα. Ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε. Καὶ καμιά κατηγορία δὲ θάξη τὴ θέση τῆς σήμερα. Ἄλλὰ δὲν εἶναι δίκιο νὰ κρίνονται τὰ πράγματα, ἔτσι δπως τὰ ἔκρινεν ὁ κ. Πολίτης. Τότε εἶχανε δόξα οἱ ποιητὲς. Δὲν τὸ ἀμφισβητοῦμε. Ἄλλὰ τότε ἡ Ἑλλάδα ἦτανε μιὰ φύσχα ἀνθρωποὶ, ἐγράφανε λίγοι κ' οἱ ποιητὲς ἀποτελοῦσαν φαινόμενον. Ὁ λαὸς — ἢ πὸ σωστὰ μόνον οἱ μορφωμένοι — διψοῦσαν ἀλήθεια, νὰ διαβάσουν κάτι Ἑλληνικὰ γραμμένον καὶ ἐδέχονταν ὅ,τι τοὺς πρόσφεραν χωρὶς νὰ προσέχουν καὶ πολὺ στὴν ἀξία του. Σήμερα ὅμως τὰ πράγματα δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Τὸ ἔθνος μεγαλωμένο, οἱ πόθοι καὶ τὰ αἰσθήματα πὺ ἀληθινὰ, ἢ σκέψη πὺ ἀπλωμένη καὶ πὺ ἐρευνητικὴ. Τότε ὁ εὐκόλος πατριωτισμὸς ἢ καλλίτερα ἢ θορυβώδικη πατριδολατρεία καὶ γι' αὐτὸ κάπως μὴ στηριζόμεν ὁ γερὰ θεμέλια. Κ' ἡ πατριωτικὴ ποίηση τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε πολλὴ πέραση. Φυσικά. Ὁ μελοδραματισμὸς συγκινεῖ τοὺς ἀνίδεους καὶ τοὺς ἀπλοϊκούς.

Σήμερα ἡ ἐποχὴ εἶναι ἄλλη. Κί' ἂν τὰ ποιήματα τῶν σημερινῶν ποιητῶν δὲν εἶναι στὰ στόματα ὄλων σὲ τοῦτο δὲ φταῖνε βέβαια οἱ ποιητὲς. Δὲ θὰ τὸ πῶ πρῶτος ἐγὼ, ὅτι φταίει ἡ ἐποχὴ μιὰ ἐποχὴ, ὅπου τὸ πνεῦμα ἐξετάζει, ψάχνει, δυσπιστεῖ, κρίνει, δὲν παρασέρνεται εὐκόλα ἀπὸ εὐκόλες αἰσθηματολογίες. Σῆ-

μερα οί άνθρωποι διαβάζον και κρίνουν. Δέν αποστηθίζουν και δέν απαγγέλουν. "Αν εξούσεν ο Παράσχος θά ήταν ανυπόφορος με τὸ στομφώδικο ὕφος τοῦ λόγου του και τῆς ἀπαγγελίας του. Ἡ ποιήση σήμερα δέν κυνηγεί τις εἰκολες δάρνες. Εἶναι πιὸ σοφή και γιὰ τοῦτο λιγώτερο ἐπιδεικτική κ' αἰσθηματολογική. Δέν ἔχουμε παρὰ νὰ συγκρίνουμε τὸν καλύτερο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — τὸν Παπαρηγόπουλο — με τὸν καλύτερο τῆς σημερινῆς ἐποχῆς — τὸν Παλαμά— γιὰ νὰ νοιώσουμε γιὰτί τότε οἱ μορφωμένοι ἀποστήθιζαν τὰ τραγούδια τῶν ποιητῶν τους κ' εὐρίσκανε σ' αὐτὰ τὰ αἰσθηματά τους, και γιὰτί τώρα οἱ μορφωμένοι κρίνουν τὰ ποιήματα τῶν ποιητῶν μας, και γυρεύουν νὰ ντικρύσουνε μέσα σ' αὐτὰ τὴ σκέψη, τὸ νόημα ποῦ θέλουν και ποδοῦν. Σήμερα νοιώθουμε τότε αἰσθηματολογικῶς. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ. Ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια και πὸ σωστὸ δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ εἰπῶ. "Αν ὁ κ. Πολίτης κ' οἱ ἄνθρωποι τῆς γενεᾶς του ζοῦνε με τις θύμησης τῆς νιότης τους και συγκινοῦνται μ' αὐτὲς και δὲ βλέπουνε τί γίνεται σήμερα και πρὸ πάντων δὲ βλέπουνε πόσο προόδεψε ἡ ποιήση και πόσο ἀληθινώτεροι εἶναι οἱ ποιητές, σ' αὐτὸ βέβαια δὲ φταίμε ἐμεῖς οἱ νεώτεροι

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΣ

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Στὸ ψηλὸ, τὸ διάφανο, τ' ἀνθογάλι, τ' ἀκουμπιμένο χάμω στὸ σκοτεινὸ παχὺ χαλί, ρόδινη μιὰ ἀμυγδαλιά τεντώνει τὰ κλαριά της σὰν ἀνάλαφρα φτερά Μόνον λουλούδι μέσα στὸ βαρὶὰ αὐστηρὸ περίγυρο ὀλόκληρο στοιχιωμένο ἀπὸ σκέψη και μελέτη, δημιουργική, ὅμως ποῦ διώχνει μακριὰ τὸ νεανικὸ τὸ γέλιο και τὴ χαρὰ, φαίνεται σὰν ἀνθήση σὲ μιὰ φυλακὴ, παρείσακτη, ἀλλὰ ποῦ ἐπιβάλλει μιὰ ἀνοιξη ὀρμητικὴ κ' εὐτυχισμένη. Ἡ ἀμυγδαλιά ποῦ διαλαλεῖ τὴν ἀνοιξη μέσα στὸν παγωμένο χειμῶνα, ἐξοριστὴ ἀπὸ τὸ δέντρο της, ἀπὸ τὸν ὄριζοντα ποῦ ἀγαπᾷ και θέλει ὅλο νὰ καταχτήσει σ' ἓνα ἐρωτικὸ ἀγκάλιασμα με τὸν ἥλιο, τὸν δειλὸ ἀκόμα, ἀλλὰ γρήγορα πύρινο, ἓνα ἀγκάλιασμα ὀλόφλογο, ποῦ εὐτυχισμένη θά τὴ σκοτώσει, ἡ ἀμυγδαλιά μέσα στοὺς ἀσφηντικὸς σκοτεινοὺς τοίχους μαραίνεται. Πέφτουν λυπημένα στὸ βαρὺ χαλί τὰ πέταλά της. Ἄνωφέλευτα. Μὰ τὰ μάτια τὰ κουρασμένα ἀπὸ τὴν ἐργασία ποῦ ἀκούμπησαν ἀπάνω της ἀθέλητα, ἴσως με θυμὸ γιὰτί ξένη ἀπλώνει γύρω τους τὴ γοητεία της, με περιφρόνηση γιὰτί δὲ μποροῦν νὰ μὴν ἀφεθοῦν στὴ γοητεία ποῦ στιγμὲς τ' ἀπασχολεῖ τὰ μάτια τὰ κουρασμένα και σκοτεινὰ σπινθήρισαν και χαμογέλασαν.

ΕΝΑ ΚΟΚΚΙΝΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο πέθανε. Δέν εἶναι οὔτε κἀν λυπηρὸ. Μήπως δέν πεθαίνουν ὅλα, και τὰ ὄμορφα και τὰ ἄσχημα, ὅ,τι ἀγαπήθηκε, κ' ὅ,τι δέν ἀγαπήθηκε; Δέν εἶναι λυπηρὸ ὅτι εἶνε τόσο πολὺ συνειθισμένο, ὅ,τι ὑπακούει στὸ Νόμο, ὅ,τι ἀνεμπόδι-

στα γίνεται. Ποῖος ξέρει ἂν τὸ θάμα ποῦ αἰώνια νοσταλγιέται, ποῦ παράφορα ἀκατάπανστα ἐπιθυμοῦμε, ποῖος ξέρει ἂν τὸ βλέπαμε ποτὲ πραγματικὸ, δικὸ μας, ἂν δὲ μᾶς ἔδινε με τὴν ἀπότομη μεταστροφή ποῦ θά ἔφερνε ἀμέσως σ' ὀλόκληρο τὸ Σύμπαντο τὴν πιὸ χειρότερη ἀγωνία. Ἴσως και μιὰ ἀπογοήτευση. Κι' ἂν εἶταν πολὺ πιὸ ὄρατο ἀκόμα ἂπ' ὅ,τι τὸ φαντάσθηκε τὸ πιὸ ἔξאלλο ὄνειρο θά νικοῦσε ἄρα γε και τὴν κατάρρα τοῦ ἐσώτερα παντατεινὰ ἀνεκανοποίητον ὅστε νὰ μπορέσουμε νὰ τὸ γαροῦμε; Ἡ ὀσαρκατικὸς σπασμὸς ποῦ γελίει πλατιὰ γιὰ νὰ μὴ κλάψει θ' ἀνατριχιάσει και τὰ χεῖλια μπροστὰ στὸ ἄπλερο, τὸ πληγτικὸ τὸ θάμα; Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο ποῦ τόσο παθητικὰ ἀγαπήθηκε ἴσως σὰν ἐφιέλτης νὰ κλάμωνα. Ἡ ἀνῆλλαχτη εἰκόνα τῶν τῆς πιὸ τέλειαις θριαμβευτικῆς ὀμορφιάς, ἡ μονότονα μεθυστικὴ ἐστατικὴ ἡδονικὴ εὐωδία τοῦ θά προκαλοῦσε τὸ μῖσος κ' ἔπειτα τὴν ἀηδία. Ἐταῖ τουλάχιστον με πολὺ νόνο τὸ κλάμωνα διὸ μάτια τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο, τὸ πρόφορα ἀρπαγμένο μέσα στὴν ἀνθησὴ τοῦ διὸ μάτια ποῦ βαθιὰ τὸ εἶχαν ἀγαπήσει, ἀδύναμα μάτια ποῦ ἀπέλπιδα πίστεψαν τὸ θάνατο. Μὰ κάποια ἄλλη φωνὴ εἶπε: «Ὁ Νόμος εἶναι δικίος, και νικεῖται ὁ Νόμος. Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο πεθαίνει ἄλλο γιὰ νὰ γεννηθεῖ. Μόνον τίποτε ἄς μὴ μαραίνεται. Ἡ πορφύρα τοῦ ἥλιου τὸ βράδι ὑπόσχεται ἓνα ἄλλο δεῖλι πιὸ κόκκινο μιᾶς πιὸ θριαμβευτικῆς μέρας. Ἄς ἀγαπᾶμε καθε μέρα τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο τὸ πάντοτε ἴδιο και πάντοτε καινούριο. Πάντοτε πιὸ ὄμορφο ἢ θέλομε κ' ἂν ξέρομε πιὸ ὄμορφο νὰ τὸ βλέπομε, ἂν πιὸ ὄμορφο και πιὸ ἐντατικὸ ὀλοένα δημιουργοῦμε τὸ βλέμμα μας ποῦ θά τὸ δεχθεῖ.»

Ἐνα κόκκινο τριαντάφυλλο πέθανε.

ΑΛΚΗΣ ΘΥΡΛΟΣ

ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

*Σὲ μαύρη θάλασσα, πλατειά,
Ἐνα μικρὸ καράβι.
Πάνω πηδᾷ, κάτω βουτᾷ,
Και τ' ἄγριο κῆμα σκάβει.
Κι' ἓνα φωτᾶκι ἀπὸ μακριὰ
Ποῦ σβεῖ και πάλι ἀνάβει.*

*Τὰ κύματα σὰν τὰ θεριά
Μὲ μουγκρητὸ ἄγριο ὀρμοῦνε.
Μανιάζουνε κ' ἀφρίζουνε
Και σποῦνε και βροντοῦνε
Και τὸ καράβι τ' ἀλαφρὸ
Νὰ καταπιοῦν ζητοῦνε.*

*Μέσα στὰ πλάτη τὰ πικρὰ
Τὸ φόβο δὲ γνωρίζει:
Μὲ τὰ πανιά του ὀρθάνοιχτα
Ποῦ ἀγέρας δέν τὰ σκίζει,
Κατὰ τὸ φῶς τὸ μακρινὸ
Γοργόφτερο ἀρμενίζει.*

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΓΙΟΥΑΝΗ ΑΧΟ

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ύψηρετούσαν κ' οί δυο σ' το παπαδικό, αὐτὸς δούλος καὶ κείνη δοῦλα. Αὐτὸς πῆγαινε μὲ τῆλογο, κείνη εἶταν ἀπασχολημένη μὲ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ. Τὶς ὥρες τῆς ἀνάπαυσης, καθισμένοι κ' οἱ δυο σ' τὴ γωνιά τους σ' τὸ τραπέζι, ἀνταλλάζανε κάπου κάπου κανένα ἀστεῖο λόγο, μὰ τὶς πιότερες φορές τσακωνότουσαν. Οἱ κύριοι πιστεύανε πὼς εἶταν ὅπως διόλου ἀμόνοιιστα δουλικὰ καὶ λέγανε πὼς κάνουν σάν τὸ σκύλο μὲ τὴ γάτα.

Μὰ μὲ τὸν καιρὸ, πηγαίνοντας σ' τὸ ψάρεμα, μαζεύοντας χόρτα μαζὶ καὶ δουλεύοντας μαζὶ σ' τὸ θερισμὸ τὸ χωράφι, ὠρίμασε μέσα τους ἡ ἰδέα, νὰ φτιάξουν κ' αὐτοὶ ἓνα δικό τους σπίτι. Πέρα μακριὰ σ' τὴν ἐρημιὰ διαλέξανε μιὰ θέση πὸν θὰ μπορούσε νὰ χτιστῆ τὸ σπίτι καὶ μάλιστα κοντὰ σ' ἓνα βάλτο. Ἐκεῖ βρῖσκονταν ἀρκετὰ δασωμένο μέρος πὸν θὰ μπορούσε νὰ καλλιεργηθῆ καὶ νὰ σπαρθῆ. Ἐνα μακρὸ κομμάτι, πούχανε κεῖ φυτρώσει σκληθῆρα, θὰ μπορούσε νὰ μεταβληθῆ σὲ χωράφι, κ' ἓνα λιβάδι πὸν ἀλιώνονταν κ' ἀπὸ τὶς δυο ὄχιες τοῦ μικροῦ ποταμοῦ νὰ γίνῃ κατάλληλο γιὰ καλλιέργεια. Μόχα καὶ νὰ στέκοταν βολετὸ νὰ χτιστῆ τὸ σπίτι! Μὰ ὁ μιστὸς τους εἶταν μικρὸς γιὰ νὰ μπορούσε νὰ κάνουν μ' αὐτόνε δικό τους σπίτι. Ἐπῆρε νάχουνε τοῦλάχιστο ἓνα ἄλογο καὶ μιὰ γελάδα. Κ' αὐτὸς ὁ λόγος παύεινε τὸ γάμο τους. Μὰ ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια ὁ δεσμὸς τους γίνονταν στενωτέρος κ' οἱ ἐλπίδες τους γιὰ τὸ μέλλον πληθαίνανε μέρα μὲ τὴν μέρα. Στὶς λεύτερες ὥρες τους λογαριάζανε πόσες οἰκονομίες εἶχανε κάνει ἀπὸ τὸ μιστὸ τους καὶ πόσο θῆρε νὰ δουλέψουν ἀκόμα ὡς πὸν νὰ μαζέψουνε τὸ ἀπαραίτητο ἀναγκαῖο ποσό. Κανείς δὲν ὑποψιάζονταν πὼς οἱ γὰρ σ' τὴν ψυχὴ τοῦ δούλου καὶ τῆς δούλας ξύπνησε ἓνας θερμὸς πόθος γιὰ ἐλευθερίας καὶ μιὰ φλογερὴ ἀξίωση γιὰ μιὰ ζωὴ ἀνεξάρτητη. Εἶταν κ' οἱ δυο τόσο καλά, ζούσαν ἔτσι ἀφρόντιστα σ' τὸ παπαδικὸ παρῆσανε καλὸ μιστὸ, τὰ ξεχωριστὰ τους ἔξοδα καὶ τοῦχα. Ἡ δικιὰ τους λαχάρια κόρωνε γιὰ τὴν ἐρημιὰ.

Ὅλοι προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς ἀποτρέψουνε, ὡς πὸν ἓνα καλοκαίρι ἀρριόντουσαν κ' οἱ δυο ν' ἀναλάβουν πάλι ὑπηρεσία σ' τὸ παπαδικό. Ἐκεῖ ὅξω ἡ παγωνιά μανίζει καὶ οἱ σ' τὸ φορτωθῆτε μὲ χρέη. Ἡ φαιλιὰ πληθαίνει καὶ ζητιάνοι—θεὲ μου φώτισέ τους—ἐπάργουνε πολλοὶ ὡς τὴν ὥρα δὲν πέσαν. Μ' αὐτοὶ τούχανε πέντε χρόνια σκεφτῆ καὶ λογαριάσει καὶ ἡ ἀπόφασή τους εἶταν ἀμετάκλητη. Ὁ παπὰς βρέθηκε σ' τὴν ἀνάγκη νὰ δεχτῆ καὶ τὸ φθινόπωρο πὸν ἦρθε ἀπομακρύνοντουσαν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία.

Τὸν ἐρχόμενο χειμῶνα κατοικοῦσαν ἀκόμα σ' τὸ χωριό. Ὁ Γουλιὰμος ἔκανε μαραγκοδουλειὲς σ' τὸ σπίτι του καὶ πότε πότε δούλευε μὲ τὸ μεροκάματο σ' τὸ παπαδικό. Ἡ Ἄννα ἔπλεκε καὶ βοηθοῦσε τὴν κυρία σ' τὸ ράβιμο.

Ὁ γάμος ἔγινε τὸν ἄλλο χρόνον τῆς Πεντηκοστής. Τὰ ἔξοδά τους τὰ κάνανε τ' ἀφεντικὰ πούχανε τόσα χρόνια κ' ὁ ἴδιος ὁ παπὰς στερῆσε τοὺς παλιούς

ὑπηρετές του σ' τὴ μεγάλη σάλα τοῦ παπαδικοῦ. Ὁταν ὅμως τὸ νέο ἀντιρόγγυνο ἀποχωρίστηκε ἀπὸ κεί κ' ὁ παπὰς ἴδδλεπε πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια τοῦ παραθύρου ν' ἀπομακρύνεται κάτω σ' τὸ δρόμο, κούνησε συλλογισμένος τὸ κεφάλι του κ' εἶπε. «Ἄς προσπαθίσουν οἱ νέοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, μὰ δὲν καλλιεργεῖται ποτὲ μιὰ ἀγριοεργιὰ μὲ τὰ κεφάλαια ἐνὸς δούλου καὶ μιᾶς δούλας.»

Ὁ παπὰς εἶχε δικιο βέβαια, μὰ δὲν καλλιεργεθῆκανε πάλι καὶ λίγες ἐρημιὲς τῆς Φιλιππίας μὲ τέτοια κεφάλαια.

Ἐμεῖς, τὰ παιδιὰ τοῦ παπαδικοῦ, συνοδέγαμε τοὺς φίλους πούχαμε τόσα χρόνια ὡς τὸ καινούριο τους σπίτι. Τὴν μεγάλη καλοκαιριὰτικὴ μέρα πλανιόμαστε ἀνάμεσα σ' τὸ πράσινο δάσος καὶ τὴ νύχτα χορεύγαμε σ' τὴν καινούρια κάμαρα. Τὰ σανίδια σ' τὸ πάτωμα δὲν εἶχανε ἀκόμα προσροσθῆ καλὰ τὸ ἓνα μὲ τῆλογο καὶ τ' ἀρριόνιστα δοκάκια ἐξεῖχανε σ' τὶς γωνιὲς ἀκάνονιστα. Τὸ χωράφι πὸν εἶχε μόλις λίγο πρὶν χαρῆχτι, εἶταν ἀκόμα ἀδούλευτο, μὰ σ' τὶς λοσπολαγίτες πρασίνας κ' ὅλας ἡ βροῖα ἀνάμεσα σ' ἀρεῖα κλαδιὰ δέντρων. Ἡ νέα γυναίκα ἄναγε μιὰ φωτιά σ' τὸ σκαμένο χωράφι κ' ἄρμεξε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν γελάδα τῆς. Καθόμαστε πάνω σὲ μιὰ πέτρα, ὁ Γουλιὰμος καὶ γὼ, καὶ τὴν παρατηροῦσαμε πὸν δούλευε, φροῦντας ἀκόμα τὸ νηφιὰτικο γόρεμά τῆς, σ' τὸ θαμπὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ ἡλίου.

Δὲν εἶχε καμμιά ἀμφιβολία πὼς θὰ εἶδα μιστὸς. «Μένο νὰ μείνουμε γεροὶ καὶ νὰ πῆν ἔρθῃ ἡ παγωνιά». Καὶ ὑποπιεῦμένος τὶ σκεπτόμουν πρόσθετε: «Ἄ! σ' ἓνα λέω, ὁ βάλτος εἶνε μὲ τ' ἀρριόνιστα μὲ ὅποιος δουλεύει μ' ἐπιμέλεια καὶ ξεκαθαρίζει ὁλοένα καὶ πιότερο τὸ δάσος καὶ κάνει τόπο σ' τὸν ἡλιο. Ἀκόμα τὸ νοιώθει κ' αρεῖς πὸν κάνει κρὸς τὸ θρόνον, μὰ ἔλα πάλι τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι καὶ θὰ δῆς!»

Τὸ καλοκαίρι πὸν ἦρθε δὲν πῆγα κ' οὔτε τὸ παράλλο. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς εἶχα ξεχάσει καὶ τοὺς δυο. Μιὰ φορὰ πὸν ἦμον σ' τὸ σπίτι ρώτησα τί κάνουν. «Βρέθηκε σ' τὴν ἀνάγκη νὰ κάνουνε χρέη», ἀπάντησε ὁ πατέρας μου, καὶ «ἡ ὑγεία τῆς Ἄννας πηγαίνει ἄσχημα», πρόσθεσε ἡ μητέρα μου.

★

Περάσανε ἀρκετὰ χρόνια. Ἐγὼ γοιτητὴς καὶ τὸ καλοκαίρι ἔμενα σ' τὴν ἐξοχή, πὸν πῆγα καὶ κνήγι σ' τὰ χωράφια μὲ τὸ τουφέκι καὶ τὸ σκύλο μου.

Μιὰ συννεφιασμένη μέρα τοῦ Ὀκτωβρίου, τριγυρίζοντας μέσα σ' τὸ δάσος, ἔφτιασα σ' ἓνα στενὸ μονοπάτι, πὸν μοῦ φάνηκε σὰ γνώριμο. Ἀρχισε νὰ βροχί. Ὁ σκύλος προπορευόταν ὄπισθεν σ' τὸ δρόμο. Ἐἴφρον ἀρχισε νὰ μουγγρίζῃ κ' ὕστερα νὰ γανγίζῃ δυνατὰ. Μπροστὰ μας ἀκούγονταν περπάτημα ἀλόγου καὶ σὲ λίγο φάνηκε καὶ τῆλογο σ' ἓνα ἔργωμα τοῦ δρόμου. Εἶταν ζεμένο ἀνάμεσα σὲ δυο χοντὰ ραβδιὰ, πὸν οἱ ἄκρες τους σερνότουσαν σ' τὴ γῆ. Στ' αὐτὰ πάνω σ' τὰ ραβδιὰ εἶταν στερεωμένο ἓνα κασόνι. Ἀπὸ πίσω ἀπολουθοῦσε ὁ Γουλιὰμος σάν τὸ ζευγὰ πίσω ἀπὸ τ' ἀλέτρι του. Ἐκανε μεγάλο κόπο γιὰ νὰ μπορῆ νὰ βαστῆ τὸ φορτίο σ' ἰσοροπία.

Φαίνονταν συντριμμένος. Τὰ μάγουλά του εἶταν χλωμά, τὰ μάτια του θολὰ καὶ δίχως λάμψη.

Μόνο σάν ἄκουσε τὸνομά μου πρόσεξε νὰ μ' ἀναγνωρίσῃ.

«Τί ἔχεις λοιπὸν μὲς στὸ κασόνι;»
«Τὴν πεθαμένη γυναίκα μου», εἶπανε ἡ ἀπάντησή του.

«Πεθαμένη!»

«Ναί, πέθανε.»

«Υστερα ἀπὸ πολλὰ ρωτήματα ἔμαθα τὴ μαύρη καὶ προβλεπόμενη μοίρα τῶν δύο τους: Παγωνιά, χρέη, πολλὰ παιδιὰ, ἡ γυναίκα ἀπὸ ὑπερβολικὴ κόπωση ἀρρώστησε καὶ πέθανε. Τώρα ἔπρεπε νὰ τὴν πᾶν στὸν τάφο, μὰ ὁ δρόμος εἶταν κακός. Μόνο νὰ βασιστοῦσε τὸ κασόνι ὡς πὼς νὰ πῆγαινε στὸ κοιμητήρι. Τραβοῦσε τὰ χαλινάρια, γιατί τὸ ἄλογο τέντωνε τὸ λαιμὸ του πέρα ἀπὸ τὰ πλάγια τοῦ δρόμου, ζητώντας ἀνάμεσα στὶς μαραμμένες φυλλωσιές λίγη πρασιναδά. «Ὅου...!»

«Ἦθελε νὰ σπᾶσθαι τὴν πείνα του, βρισκοταν κι' αὐτὸ στὴν ἴδια ἄδλια καιάστια πὼς βρισκοταν κι' ὁ ἄντρας, πούμοιαζε σὰ σκελετός.

Ὁ Γουλιάμος μ' ἀποχαιρέτησε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ κανόνι. Ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του. Τὰ ραβδιά χαράζανε δυὸ παράλληλα ἀλλάκια πάνω στὸν ἀμυώδικο δρόμο.

Πῆγα ἀπὸ τὴν ἀντίθετη διεύθυνση κ' ἔφτασα σ' ἓνα νερόλακκο, πὼς κάποιος εἶχε ἀρχίσει νὰ φτιάχνῃ ἓνα κανάλι κ' εἶχε παραιτημένη τὴ δουλειὰ στὴ μέση. Τὸ μονοπάτι, πὼς γνώριζα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου τους, μ' ὀδήγησε στὸ σπίτι.

Πίσω ἀπὸ ἓνα φράχτη μούγγριζε μιὰ ἀδύνατη γελάδα καὶ μὲς στὴν ἀλλὴ στρογγυλιζε ἓνα γουρούνι. Ἡ πόρτα εἶχε μείνει ἀνοιχτὴ, στὴ μέση τῆς ἀλλῆς εἶταν ἓνα ἀδειανὸ κρεββάτι καὶ πάνω στὸ φράχτη ἀπλωμένα τὰ σιρῶματα τῆς πεθαμένης. Τὰ δοκάρια ἐξείχανε ἀκόμα στὶς γωνιές τοῦ σπιτιοῦ, ὅπως κι' ἄλλοτε. Στὸ παράθυρο, πὼς τὰ ἰζάμια του εἶπανε θαμπὰ καὶ βρώμικα, στέκοταν μιὰ μαραμμένη μπαλσαμινιά μέσα σ' ἓνα μικρὸ καλάθι ἀπὸ κλωνάρια σπυδάς.

Κι' ὅμως ὁ ἄντρας ἴσχε καταφέρει νὰ καλλιεργήσῃ ἓνα κομμάτι τοῦ ἀγροῦ τοῦ κείνου. Ἐνα ἔτοιμο χωράφι ἀπὸ κάμποσα σιρῆματα κι' ἀκόμα ἓνα σχεδὸν ἄλλο τόσο ἀποξηραμένο κομμάτι γῆς δείχνανε μιὰν ἀρκετὰ μεγάλη ἔχταση γιὰ καλλιέργεια μέσα στὸ δάσος. Τὸ δάσος μὲ τὶς σημύδες ἔχει ξεροζωθῆ καὶ τὸ σκληροφυτεμένο μέρος εἶχε γίνῃ χωράφι. Πιὸ πίσω ὅμως ὑψώνονταν τὸ σκοτεινὸ ἐλατόδασος σὰν τεῖχος—ἐκεῖ βρέθηκε στὴν ἀνάγκη, νὰ σταματήσῃ. Καθόμουν ἀρκετὴν ὥρα μπρὸς στὴν ἀλλὴ τῆς ἐρημικῆς ἀγροικίας. Ὁ ἀγέρας σφύριζε δυνατὰ πέρα ἀπ' τὸ δάσος καὶ μπαίνοντας μὲς στὸ στήμιο τῆς κάννας τοῦ τουφεκιοῦ μου ἔβγαζε δίπλα σ' αὐτὸ μου ἓνα θλιβερὸ καὶ παραπονεμένο τόνο.

★

Τὸ πρῶτο μέλος γιὰ τὴν ἐγκατάσταση ξεπλήρωσε τὸν προορισμὸ του, γιατί ὁ ἄντρας ἐκεῖ πέρα δὲν εἶνε πιά σὲ θέση νὰ ἐξακολουθήσῃ. Καὶ ἡ δύναμή του συντρίφτηκε. Ἡ φωνὴ τὰ μάτια του ἔσβησε καὶ ἡ ἀποπελοίδηση πὼς εἶχε τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου του τὸν ἐγκατάλειψε.

«Υστερα ἀπ' αὐτὸν θὰ πάρῃ πῦθανὸν ἓνας ἄλλος τῆ θέσης του. Ἴσως ἔχει πιότερη τύχη. Ἡ ἀρχὴ θὰ τοῦ εἶνε εὐκολώτερη, ἐπειδὴ τὸ ἀγροῦ δάσος δὲ θὰ στέκεται πιά ἄγγιχτο μπροστὰ του. Θὰ καθίσῃ σ' ἓνα χωριὸν κι' ὅλας σπῆναι καὶ θὰ σπείρῃ στὴ γῆ,

πὼς ἓνας ἄλλος ὄργωσε πρῶτα γι' αὐτόν. Ἀπὸ τὴν ἐγκατάσταση αὐτὴ θὰ γίνῃ ἓνα πλοῦσιο τοιφλίκι, κι' ἴσως ἀργότερα, ὅσο περνοῦνε τὰ χρόνια, νὰ ὑψωθῇ ἐκεῖ πέρα ἓνα χωριό.

Κεῖνός, πὼς τὸ κεφάλαιό τους—τὰ νιάτα, τὸ μὲν πὼς κατεῖχανε—προποβάρισε σ' αὐτὴ τὴ γῆ, δὲν τοὺς συλλογιέται κανεὶς. Ἔταν ἀλήθεια ἓνας φτωχὸς δούλος καὶ μιὰ δούλα.

Κι' ὅμως μὲ τέτοια ἴσα ἴσα κερδία καλλιέργηθήκανε οἱ ἀγροῖοι τῆς Φιλαντίας καὶ γίνανε ζωράφια.

Ἄν μένανε κ' οἱ δύο στὸ παπαδικό, ὁ ἓνας ἀμαξᾶς κ' ἡ ἄλλη δούλα, ἴσως ἡ ζωὴ τους νὰ ποιεῖσταν μὲ λιγώτερες πίκρες, μὰ ὁ ἀγροῖοπος θάμεινε ἀκαλλιέργητος καὶ δὲ θὰ γίνονταν ἡ ἀρχὴ, βάση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη.

Ὅταν ἀνθίξει ἡ βροῖα κι' διαν τὸ σιτάρι στὰ χωράφια μας βγάξει σιτάχια, ἄς θυμόμαστε τὰ πρῶτα θύματα πὼς προσφερόθηκανε ἐκεῖ πέρα.

Μνημεῖα δὲν μπορούμε νὰ στήσουμε πάνω στὸς τάφους τους γιατί χροιάζονται πολλὲς χιλιάδες κ' ἔπειτα γιατί δὲν ξέρουμε τὰ ὀνόματά τους.

(Μετάφρ. Α. Κουκούλα).

ΣΗΜ. Ὁ Γιωνάνης Ἄγιο, σύγχρονος φυλλαντέζος λογογράφος, λογαριάζεται σήμερα ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ διαλεχτοὺς ἀντιπροσώπους τῆς σκανδιναβικῆς φιλολογίας.

ΟΙ ΩΡΕΣ

Ἀνάλητες, ἀδάκρυτες στὴν πλήξη
τῶν αἰώνων,
μοιρολογητρες κάποιων πόνων,
ἀργοδιαβαίνουν οἱ ὄρες
μαυροσφύρες!

Κατωμαλοῦσες σιγοφέλνουν κάποιες
λιτανεῖες.

Μὲς στῶν ἀνέμων τὶς μανιές
ἀκολουθοῦν τώρα οἱ ὄρες
νικηφόρες!

Ἀστέναιτες κι' ἀνίδες στὸν πόνο
στὸν καημό,
μὲ νεκρικό στὰ χεῖλη σαρκασμὸ
διαβαίνουν πάλ' οἱ ὄρες
λαμπαδοφόρες!

Κι' ἄθυμες πηγαίνουνε σὰν σ' ὄνειρο
χαμένες.

Ἀπὸ τὴν πλήξη κυρτωμένες
μισεῖοῦνε γιὰ πάντα οἱ ὄρες
σ' ἄγνωστες χῶρες.

ΜΗΤΣΟΣ ΜΥΡΑΤ

ΑΝΟΙΞΗ

Τώρα π' ἀνθίξει ἡ ἀνοιξὴ καὶ πρὸς τὸ φῶς τὰ χέρια
δίνει ἡ ζωὴ ἡ κρυμμένη,
Κάποιος ἀστéρευτος καημὸς κάπου βαθεῖα θαμμένος,
σαλεύει κι' ἀνασαίνει.

Κι' ὅπως σταφύλι ὄριμο πὼς ξέμεινε στὸ κλῆμα
καὶ στᾶει μέλι ὁ χυμὸς του.
Δίνει ἀπ' τὴ γλῶσσα του ὁ καημὸς παλιὸς καὶ μεστωμένος
σ' ὄ,τι κι' ἀν γγίξῃ ὁ ἀχνὸς του.

ΚΛΕΑΡΕΘΗ ΜΑΛΛΑΜΟΥ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΤΥΠΟΣ»

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

~~~~~  
 = Γραφεία, Σοφοκλέους 'Αριστείδου =  
 ~~~~~

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Έσωτερικού: Έτησία Δρ. 10. — Έξάμηνος Δρ. 6. —

Έξωτερικού: » Φρ. 15. — » Φρ. 8. —

Έκαστον φύλλον λεπτά 25

Άγγελια και διαφημίσεις διαχ. 2 δ. στίχος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΑΚΟΥΣΑΜΕ τις γνώμες του κ. Πολίτη και του κ. Σκια, για τη λατρεμένη τους καθαρεύουσα. Περιμένουμε τώρα από το Πανεπιστήμιο, και μάλιστα από τη Φιλοσοφική του Σχολή, να βγούνε κι αντίθετες γνώμες, και φυσικά, από τους νεώτερους καθηγητές, που κρατούνε το μυαλό τους ξεσκουριασμένο και λεύτερο προς τα πνευματικά ζητήματα του Έθνους. Άξαφνα ο Μενάρδος, ο Κουγέας κι άλλοι που είναι το μέλλο της ανώτερης παιδείας μας, πώς θα υπομείνουνε σιωπώντας την καταδίωξη της δημοτικής μας από τους παλιούς μανταρίνους; Έδώ θα δείξουνε αν αληθινά είναι νέοι, αν έχουνε ζωή και πίστη για τους καινούργιους δρόμους, που λαχταρά ο λαός μας, αρχίζοντας πια να ξυπνά από τον πολύχρονο του λήθαργο, που τόσο επιτηδεία τον έκμεταλλεντήκανε για την ώρα οι πνευματικοί του οδηγητές.

ΝΑ ΚΑΜΗ τη διάλεξη του ό κ. Δελμούζος στον «Παρνασσό» για να εξηγήση τον τρόπο της εφαρμογής της γλωσσικής αναγέννησης στα σχολεία, ίσα ίσα τώρα που ο «Ελληνισμός παλαιός» τάχατες και η πνευματική λευτεριά που με το δημοτικισμό χάραξε στο Έθνος, δεν είναι άξια να κρατηθῆ και με πάλη ακόμα; Και πώς μπορεί να λυτρωθῆ αληθινά ο «Ελληνισμός χωρίς τη γλωσσική του λευτεριά;

ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ πώς ο περίφημος θεσμός του 'Αριστείου για τα γράμματα, θα μεταρρυθμισθῆ. Έλπίζουμε ή αλλαγή αυτή να είναι μελετημένη και οριστική. Το καλύτερο μάλιστα θα εΐτανε το 'Αριστείο να χωρισθῆ σε δυό, ένα που να δίνεται στους νέους, σ' αυτούς που πρωτοφανεράνουνται άρματωμένοι με τάλεντο, με άξια, μ' έλπίδα προκοπῆς, κι άλλο για τους προχωρημένους, γι' αυτούς που μ' έργο πολύχρονο και σοβαρό, προσφέρανε τιμημένες κι αληθινές υπηρεσίες στη λογοτεχνία. Για το πρώτο θάφτανε και μιάν άπλή μετάλλινη δάφνη, το δεύτερο άς είναι και χρυσό,

άφου το χρυσάφι το λιμπίζονται ακόμα κι όσοι δουλεύουνε για δόξα και άγαθή φήμη.

Μά όλα αυτά κρέμονται από την εφαρμογή. Όταν το άρμόδιο τμήμα του ύπουργείου της Παιδείας ξέρει να ζυγιάζη τα πράματα και τους ανθρώπους που δουλεύουνε ειλικρινά, και να ξεχωρίζη τους βιομήχανους της πέννας από τους γνησίους καλλιτέχνες, τότε και μόνο τότε θα έχουνε άξια τέτοιοι τιμητικοί θεσμοί. Άλλιώς ξεπέφτουνε και γίνονται θέματα κωμωδίας.

ΓΙΑ τον Έλληνογάλλο ποιητή Άντρέα Σενιέ οι Έλληνες έπρεπε να έχουνε δείξει ίσαμε τώρα, ότι τότε θυμόμαστε και τον τιμούμε. Όχι μόνο επειδή είχε μέσα του Έλληνικό αίμα και πνεύμα, αλλά και επειδή πέθανε για την ιδέα της αληθινής λευτεριάς, επειδή στο έργο του ύμνησε την Ελλάδα και τη δόξα της — έστω και την άρχαία — πράμα που βοήθησε άρκετά στο ζήτημα του φιλελληνισμού στη Γαλλία για να συντρέξῆ κι αυτός, όταν ήρθε ή ώρα του, τη μεγάλη Έλληνική επανάσταση. Είχεν όλα τα δικαιώματα στην άγάπη μας και στο θαυμασμό μας. Έμεις όμως μήτ' ένα δρόμο της Άθήνας δεν τιμήσαμε με τ' όνομά του. Τώρα στη Γαλλία στοχαστήκανε να στήσουνε το άγαλμά του στην πολιτεία της Παλλάδας και το χρῆμα, που χρειάζεται για το σκοπό τουτο, έχει συναχθῆ. Από μās, αυτοί που έσκέφτηκαν το πράμα τουτο, δε ζητήσανε παρά μιάν έπιτροπή για να φροντίση για το στήσιμο του άγάλματος. Η έπιτροπή ώριστηκε από τέσσερες ποιητές. Έργο της λοιπόν τώρα να βρῆ τον καλύτερο τόπο για να στηθῆ το άγαλμα του μεγάλου ποιητή και για να φροντίση πώς τ' άποκαλυπτήρια του να πάρουνε μορφή γιορτής Πανελλήνιας. Όσο έπισημότερα πανηγυρίζουμε τ' άποκαλυπτήρια τόσο τιμητικότερο για μās.

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «Ελεύθερος Τύπος» αντίθετα προς τον τίτλο της πειράζεται άμα ο λόγος για εκπαιδευτική αναγέννηση και γλωσσική μεταρρύθμιση. Έγραφε τις προάλλες πώς κενώ ο Έλληνισμός παλαίει άπεγνωσμένως όπως σόση τον έθνισμόν και την γλώσσαν του εις πāsαν άλύτρωτον έπαλξιν του οι συνεργάται του κ. Γληνού δολοφονούν εν μέσσις Άθηναις άμφοτέρα». Πόσο πνευματικά καθυστερημένος πρέπει να είναι κανείς για να πιστεύη ακόμα σε τέτοιους μύθους! Τάγραφε τα τέτοια άλλότες ο περίφημος Γιάνναρος της «Έσπερινής», μα ζούσε ακόμα ο Μιστριώτης με την ιδεολογία του. Από τότες ή επιστήμη κ' ή πείρα προχώρησε και τα πράγματα' αλλάξανε πέρα πέρα. Ο δημοτικισμός αναγνωρίστηκε από το λαό κι από τη γερή μερίδα των μορφωμένων. Στο σχολεία μπήκε ή δημοτική, κι αν άκουστήκανε μερικῆς έπιφυλαξες, κι από τούτες έδώ τις στήλες, είναι γιατί ή γλωσσική μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση δεν έγινε σε πλατύτερο κύκλο και με γενναϊότερα θήματα. Θ' άργήσουν ακόμα να καταλάβουν μερικοί μανταρίνοι πώς ο φρέσκος άέρας και το φούσκωμα της καθαρεύουσας δεν έχουν πέραση πια και πώς άδικα χάνουνε τις φωνές τους; Η τάχα έχουνε καταλάβει πώς δίχως την καθαρεύουσα είναι χαμένοι άνθρωποι, επειδή όλη τους ή άξια στηρίζεται στο γέλασμα τῶ κωμικῆ με σοφές άρλούμπες;

ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΙΡΑ*

10

Μιάν έλλίδα με ζούσε και καμιά κορασιά
οάν εκείνη παρθένα, οάν εκείνη δροσιά.

Της έλλιδας τή γλύκα τή χαρά δέν τήν είδα
κι αν υπάρχει εύτυχία, ιδνομά της έλλίδα.

Μιάν έλλίδα με ζούσε φρονεροι είν' οί θεοί,
γιασεμιά, μαύρα βάλτε, πεθαμμένη ή ζωή.

Τό κορμάκι της είταν γραφή όνειρου ζωγράφου
θά τό λύωση ποιό χάμα στό σκοτάδι ποιού τάφου ;

Μές σιόν τάφο πού ζή τούς νεκρούς του, γλυκειά μου,
θά σέ θάμω. Με ζούσες, και σέ ζώ' σιήν καρδιά μου.

17

Από φτωχοί. Μή ντραπής,
Μούσα άρχόντισα, μή,
τή μοιρόγραφτη όρμη
και τό όρμα κι άντάμα
της άγάπης τό θάμα
σιούς ρυθμούς σου νά πής !

Από φτωχοί. Μιά γυναίκα κ' ένας νιός δουλευτής
μέσ' στό ρέμα βρεθήκαν μιās όρμης δυνατής.

Σιήν απόμωρη αλλη
πόσες νύχτες γιοριάσαν
τήν άγάπη ! Χοριάσαν
άγκαλιά και φιλή.

Μά ω τοῦ τοῦ ριζικό !
Τοῦ σπαράζει τό τραίνο
—τί θεοῦ γαυρισμένο !—
τό κορμί έρωτικό.

(Και ή γυναίκα ; φτωχή !)
Τό κορμί του κομμάτια,
και κλειομένα τά μάτια,
και καπνός ή ψυχή.

Και ή γυναίκα ; βουδή.
Δέ θρηνεῖ. Δέ σιενάζει
τό πιστόλι τινάζει
τά μυαλά της και οδει.

Γύρω ό κόσμος ; Χαζοί !
—Σφιχτοβάσταχτοι όμάδι
και στό φῶς και σιόν άδη,
δέ σās θάμωσιν μαζι !—

Ω ! οί τριφλοί και οί πεσοί !
—Μά οί νεκροί γίναν ίσσοί.

πάλ' ή άγάπη τούς βροίκει,
πάλ' ή άγάπη τούς ζή.

Σιήν απόμωρη αλλη
σιωπή μεσονύχτια.
Σιής άγάπης τά δίχτυα
Σπαριαράει τό φιλή.

Και ξυπνά τό πουλί
και τραμάζει. Άγκαλιάζει
ό ίσκιος ίσκιον. Ούρλιάζει
σιήν αλλη τό σκυλί.

Από φτωχοί. Μιά γυναίκα κ' ένας νιός δουλευτής
μέσ' στό ρέμα πνιγήκαν μιās όρμης δυνατής.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Η ΠΕΜΠΤΗ ΟΥΣΙΑ

Φίλε Νουμά,

Σέ μιá μελέτη τοῦ κ. Άρ. Καμπάνη για τόν ποιη-
τή Κωστή Παλαμά, πού δημοσιεύεται στό τελευταίο
φυλλάδιο τοῦ περιοδικοῦ «Νεοελληνική Ἐπιθεώρη-
σις» εἰδιαβάσαμε τή φράση «συνεπύκνωσε τήν **πέμ-
πτην οὐσίαν** τοῦ πόνου του.» Αὐτή ή πέμπτη οὐσία
τοῦ πόνου μοῦ θύμισε κ' ένα στίχο τοῦ Ρ. Φιλλύρα
ἀπό τοῦς «Γυρισμούς».

Νά πνέη ἀπό βαθειά μου ή πεμπτουσία (!)

Ποιά λοιπόν εἶναι αὐτή ή πέμπτη οὐσία πού μᾶς
παρουσιάζει και τήν κριτική μελέτη και τό ποίημα
σάν κομμάτια ἀπό ἀλχημιστικό βιβλίο; Εἶναι ἀπλού-
στατα ή Γαλλική λέξη quintessence γενομένη ἀπό
τό Λατινικό quinta essentia, πού σημαίνει τήν οὐ-
σία τήν ὑπέρτερη ἀπό τά τέσσερα στοιχεία τῆς φι-
σικής : ἀέρος, νερό, φωτιά, χῶμα. Αὐτή τήν ἐξηγη-
ση δίνει κάθε πρῶτο Γαλλικό λεξικό. Ἡ ἴδια λέξη
στή σχολαστική φιλοσοφία σημαίνει τήν ἀρχαία Ἑλ-
ληνική «αἰθήρ.» Κι' αν θέλουμε και τήν ἀρχαιότε-
ρη σημασία της εἶναι : τό πιό λεπτό ἐκχύλισμα μερι-
κῶν σωμάτων. Ἀπό τή σημασία τούτη φτάνουμε
και στή μεταφορική : ή πιό λεπτή οὐσία ἑνός πράγ-
ματος, πού για νά τό πῆ ή σημερινή μας γλώσσα ἔ-
χει τίς λέξεις «**ἀθέρας, ἀνθός**» κ' ἴσως και καμιάν ἄλ-
λη ἀκόμη. Γιατί λοιπόν οἱ παραπάνω κύριοι μετα-
χειρίζονται τήν ἀλαμπουργέλική αὐτή φράση «πέμ-
πτη οὐσία» και «πεμπτουσία» και δέ λένε τό πράγ-
μα με τό σωστό του ὄρο; Τι θά εἴπῃ «πέμπτη οὐ-
σία τοῦ πόνου;» Δέ μᾶς λέει ὁ κ. Καμπάνης ποιές εἶ-
ναι οἱ ἄλλες τέσσερες οὐσίες του; Ἡ τέτοια προσή-
λωση στήν κατά λέξη μετάφραση τῶν ξένων ἐπιστη-
μονικῶν ὄρων θαρροῦμε πῶς κάνει τή φράση κ' ἀ-
κατανόητη και σχολαστική, χωρίς νά μπορῆ νά μπῆ
πλάι στό ἐπίθετο τοῦτο κ' ή φιλοσοφία. Τί σωστότερο,
γι' αὐτό κ' ὠραιότερο, ἀπό τό νά εἴπῃ κανεῖς «ὁ ἀ-
θέρας τοῦ πόνου» ή «ὁ ἀνθός τοῦ πόνου;»

ΚΟΪΝΤΟΣ

* Για τά «Παράκαιρα» τό καινούργιο ποιητικό βιβλίο τοῦ
Κωστή Παλαμά θά τυπώσουμε σέ κατοπινό φύλλο πλατεία
κριτική.

Σήμερα παίρνουμε ἀπ' αὐτό και τ' ἀναδημοσιεύουμ' ἐδῶ
τά δύο παραπάνω χαρακτηριστικά ποιήματα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΥΛΛΟ τοῦ «Νουμά» πού
εἶχε ἐξαντληθῆ ξανατυπώθηκε και πουλιέται
στό γραφεῖο μας (Σοφοκλέους 3)

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ Κ' ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Βρέθηκα κάποτε ανάμεσα σ' έναν ευτυχημένο λαό.

Ο λαός αυτός ήτανε χαριτωμένος. Ήμερος, αγαθός, ειρηνικός. Έπερνε τη ζωή, όπως τη πέρνουν οι άγνες ψυχές. Χαϊρότανε τόν Ήλιο, τόν άέρα, τις ώμορφιές της Πλάσης, χωρίς τίποτε νά του λείπη, χωρίς τίποτε νά γυρεύη. Ο κόσμος ήτανε πλασμένος γι' αυτόν, όσο πιό τέλεια μπορούσε. Και δέν είχε κανένα παράπονο μέ τόν Θεό, πού τόν έπλασε, καμμιά βαρυγκώμια γιά τούς νόμους πού τόν κυβερνάνε, καμμιά ύποψια γιά τήν θεία Δικαιοσύνη. Όλα τριγύρω του ήτανε τέλεια, ώραία, αγαθά. Και μέσα του βασίλευε ή άπόλυτη γαλήνη της ψυχής και ή λαμπρότερη ξαστερία τού λογισμού.

Ο λαός αυτός δέν ήξερε άπό έπαναστάσεις, άπό πολέμους, άπό αίματα. Δέν είχε ιδέα άπό κοινωνικές θεωρίες, ούτε παλιές, ούτε καινούργιες. Δέν είχε ανάμεσα του ούτε φιλοσόφους ούτε ρήτορες. Η όμόνοια και ή αγάπη βασίλευε στην πολιτεία του. Ήξερε καλά ώστόσο τά καθήκοντά του και τά δικαιώματά του. Ποτέ όμως καθήκοντα και δικαιώματα δέν βρέθηκαν σέ άμάχη μέσα στό λαόν αυτό. Και ποτέ στη ζωή τού λαού αυτού, δέν έτυχε ό ένας νά κλέψη τόν δικιο τού άλλου. Τά δώρα τού Θεού ήσανε κοινά γιά όλους και τά δίκια μοιρασμένα. Πλούσιοι και φτωχοί δέν είχανε σταθή ποτέ στον λαόν αυτό. Όλοι μαζί ήσανε πλούσιοι κι' όλοι μαζί φτωχοί. Όταν είχε στέγη ό ένας είχε κι' ό άλλος. Όταν είχε θροφή ό ένας είχε κι' ό άλλος. Και πάλι όταν ή δυστυχία έπεφτε άπάνω τους, κανένας δέν ήτανε πιό δυστυχημένος άπ' τόν άλλον. Και γι' αυτό, και στη δυστυχία άκόμα, ήσανε όλοι ευτυχημένοι.

Αυτό τώβλεπε κανείς ζωγραφισμένο στα ήμερα, τά φωτεινά μάτια τού λαού αυτού, πού τόν ανάβλεμμα τους καθρέφτιζε τόν ούρανό και ήτανε σαν μία προσηχή και σαν ένας ύμνος πρός τόν Δημιουργό.

Ο λαός αυτός είχε και τόν βασιλιά του. Ένα βασιλιά ξένον άπ' τή γενιά του. Μ' αυτό δέν έμπόδιζε νά είναι ό καλύτερος βασιλιάς τού Κόσμου, μέσα στον καλύτερο λαό της Γης. Ο λαός τριγύριζε τόν βασιλιά του μέ αγάπη και άφοσίωση. Τίποτε άλλο δέν τού ζητούσε, άπό τήν αγάπη του. Κι' αυτός δέ ζητούσε άπ' τόν λαό του τίποτε περισσότερο άπ' ό,τι ζητάει ένας πατέρας άπ' τά παιδιά του. Ο βασιλιάς κρατούσε ένα άπλό σκήπτρο άπό άγριλιά στό χέρι του και μ' αυτό κυβερνούσε. Μά τόν σκήπτρο του ήτανε παντοδύναμο. «Μπροστά!» έδειχνε τόν σκήπτρο; Μπροστά! Πίσω; Πίσω. Τραβούσε μπροστά ό βασιλιάς; Τόν ακολουθούσε ό λαός του. Στεκότανε νά ξεκουραστή; Ο λαός του τόν τριγύριζε μέ λαχτάρα. Ήτανε ένας βασιλιάς, πού ποτέ δέ θά χάση τόν θρόνο του. Γιατί ό θρόνος αυτός ήτανε θεμελιωμένος άπάνω στην αγάπη και στην ώμορφιά.

Βρέθηκα κάποτε ανάμεσα σ' ένα λαό κι' έναν βασιλιά. Δέν είναι πολός καιρός άπό τότε, ούτε μακρυνός ό τόπος. Ήτανε κάποιος άπ' τ' άνοιξιάτικα αυτά

δειλινά και ήτανε άπάνω στον καταπράσινο κάμπο της Αθήνας: Ένας γέρος βοσκός έβασκε τόν κοπάδι του.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Όταν συλλογίζομαι τις πολυάριθμες ποιητικές συλλογές, πού φανήκανε στα πολεμικά τούτα χρόνια, δέ μοιρχεται στό νού καμμιά, πού νά μου φαίνεται ότι βρίσκεται στό ύψος των περιστατικών. Φανερό ότι κάνω λάθος κ' ή πλάνη μου εύκολα θά έπανορθωθή άπό τους μεταγενεστέρους, πού θά περιφρονησουν τή σύντομη τούτη γνώμη μου. Μά όλοι οι μεταγενέστεροι, όποιοι κι' άν είναι, δέν έμποδίζουν νά έχω ζήσει ώρες, πού θά μπορούνε αυτοί νά τις φανταστούνε μόνο, και νά έχω δοκιμάσει συγκινήσεις, πού δέ θά τις γνωρίσουν ποτέ τουλάχιστο τούς τόν εύχομαι. Ίσως, επειδή είμαστε άκόμη πληγωμένοι κ' επειδή πονούμε άκόμη, γιά είμαστε κι' άδικοι γιά τούς ποιητές, πού έπροσπάθησαν νά εκφράσουν τις λύπες μας και τά θάσνά μας. Όμως υπάρχει ένας, πού ίκανοποιεί τις άπαιτήσεις τού πνεύματός μου, συγκινώντας τήν αισθητικότητά μου ίσαμε πού νά τονέση αυτή: ένας: ό μεγάλος κι' αγαπητός Βεράρεν. Μαζύ μέ τόν δικό του πόνον έπόνεσε και τόν πόνον τού κόσμου. Όσο περισσότερο τόν ξαναδιαβάω, τόσο περισσότερο μέ συγκινεί: και μου συνέθηκε κάποιες ώρες ύστερ' άπό άλγεινά χτυπήματα ν' άφίσω άξαφνα πού διβλίό μου τόσο μου άνοιγε μεγάλη άδυσσο, όπου αναποδογυριζόταν ή ψυχή.

Τόν προσωπικό αυτό στοιχείο, τόν άμωσο, πρέπει βέβαια νάχη έπίδραση έπάνω στην κρίση μας και νά τη στρεβλώνη. Πολλοί σημερινοί ποιητές, πού έκακοπάθησαν άπό τόν πόλεμο, είναι δλωσδιόλου νέοι, και ή πολυμθειά μας τούς κατηγορεί γιά θύμησης πού ίσως δέν είναι καθόλου οι δικές μας. Έπειδή έπί τέλους, όμολογήστε το. Ξαναδιαβάσαμε τόν Βίκτωρα Ουγκώ στα πολεμικά τούτα χρόνια, τόν Μέρντιν και τόν Θωμά Χάρντυ. Έ, λοιπόν δέν ανατριχιάσαμε άπό φοβή κι' άπό τρόμο άκόμη στην ταπεινότητά μας, ξαναβρίσκοντας μέσα στους στίχους των θεοτικών αυτών βάρδων συγκινήσεις, αισθήματα, στοχασμούς, πού τήν προηγούμενη ήμέρα κάτω άπό τις καμτσικιές των έπικών περιστατικών είχαν άγγίξει τις πολύ χαλαρωμένες ψυχές μας γιά νά τονίσουν λυρικά τραγούδια; Οι νέοι αυτοί άνθρωποι δέν είναι αναγκαστικά άναίσθητοι όσο εμείς: ίσως δέν έδιάβασαν όπως εμείς και δέν έχουν θυμητικό τόσο ύπάκουο: έδοκιμάσανε συγκινήσεις, πού τις έγνωρίσαν λίγο ή πολύ όλοι άνάλογα μέ τήν κατάσταση όπου βρίσκονταν οι ψυχικές κόρδες καθενός. Κάποιος θεός τούς έσπραχνε: νά τις λένε μέ τή ρυθμική μορφή, πού πάντα συγκίνησε τούς ανθρώπους: γιάτί ό σχολαστικισμός μας θά τούς κορούδευε γιά μία πια πρωτοτυπία πού δέν μπορούμε νά τήν έχουμε πιά εμείς;

Όσοι θά ζήσουν ύστερ' άπό τόν πόλεμο θά συνθέσουν άργότερα τ' άδάγατα τραγούδια τάξια γιά τήν

